

Om at grave sin egen grav i parforholdet

I den forholdsvis nye gren af psykologien, der kaldes ”evolutionær psykologi”, beskæftiger man sig med, hvordan udviklingen af menneskearten igennem flere millioner år har efterladt spor i hjernen, der stadig præger det moderne menneskes adfærd og følelsesliv. Et banalt eksempel er vores utvivlsomt medfødte angst for slanger og høje steder, en angst, der menes at stamme fra vore fjerne forfædre, der levede i den vilde natur med blandt andet giftige slanger og farlige skrænter. Også vores nærmeste fætre i dyreriget, chimpanserne, fødes med sådanne medfødte angstreaktioner, der dog natur-

Forskningsnyt:

- Redaktionsgruppen: Ask Elklit, Thomas Nielsen (redaktør), Dion Sommer og Peter Krøjgaard, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.
- Sekretariat: Ingrid Graversen (træffes man-fr. kl. 9-15 på tlf. 89 42 49 00, direkte: 89 42 49 21)

ligvis varierer i styrke fra individ til individ – også hos mennesker.

Men den evolutionære psykologi har i de senere år udstrakt sine teorier ikke blot til simple angstreaktioner, men også til noget så kompliceret som vore parforhold. Mennesker danner jo (ligesom nogle få abearter) nogenlunde faste parforhold præget af gensidig kærlighed – i starten ofte glødende forelskelse. At de menneskelige parforhold i nogen grad beror på et medfødt instinkt, underbygges i den evolutionære psykologi ved at sammenligne med mange andre pardannende arter både blandt aberne, en del andre pattedyr og de fleste fuglearter. Det menes i alle tilfælde, at pardannelsesinstinktet er opstået, for at to voksne individer kan hjælpe hinanden med at opfostre deres afkom – hvilket jo ikke mindst for en hunfugl, der skal ligge på æg, ville være umuligt at klare uden hjælp af en hanfugl.

Ud fra denne teori er det oplagt, at der også kan være opstået et stærkt pardannelsesinstinkt i menneskearten, idet menneskebarnet kommer til verden i en ekstremt ufærdig tilstand (fordi dets store hjerne kræver en særlig tidlig fødsel, for at det kan komme levende ud af moderen), således at det ikke er i stand til at klare sig selv i de første fire-fem år. I denne lange periode har det krævet så megen pasning af for-

tidskvinden, at hun måtte have hjælp til også at skaffe mad fra en fast mandlig partner – mener man.

Men ud over at vi stadig har et sådant pardannelsesinstinkt der stammer fra fortidens ”børnepasning”, menes det også i den evolutionære psykologi, at vi fødes med en instinktiv tilbøjelighed til at skaffe os en ”optimal” mage, for at barnet kan blive så ”godt” som muligt. Denne opfattelse har ført til dannelse af det engelske begreb ”mate value”, der betegner den mere eller mindre bevidste vurdering af et individs ”værdi” som netop mage i et parforhold og medarbejder ved skabelsen af afkommet. I dyreriget kan man således se, at visse individer, der udstråler styrke og sundhed, har høj ”mate value” og efterstræbes af flere individer af det modsatte køn, mens svage og mindre flotte og eventuelt direkte sårede individer er mindre tiltrækkende for det modsatte køn – de har mindre ”mate value”.

For at komme videre til omtalen af den forskningsrapport, vi beskriver i denne artikel, er det yderligere nødvendigt kort at introducere begrebet ”mate retention behaviour”, der nogenlunde kan oversættes til mage-bindingsadfærd, altså den adfærd, hvormed man søger at binde sin mage til sig selv. I dyreverdenen viser denne adfærd sig fx ved, at en han går til angreb på en fremmed han, der kurtiserer hans mage for at undgå, at magen stikker af med den fremmede han. I visse tilfælde går hannen også til angreb på hunnen for at skræmme hende fra at lade sig besnære af den fremmede han.

I den evolutionære psykologi mener man altså – måske lige lovlig dristigt – at disse fænomener ”mate value” og ”mate retention behaviour” (oplevet partnerværdi og partnerbindingsadfærd) også kan findes hos mennesket. Det skulle således være noget af forklaringen på jalousiadfærd, når fx en mand vurderer sin ægtefælles ”værdi” så høj, at han finder det umagen værd at stræbe efter at bevare parforholdet og derfor – hvis partneren viser tegn på utroskab – forsøge at skræmme hende til at blive i parforholdet.

Stadig ifølge denne evolutionære psykologi er det en almindelig form for partner-bindingsadfærd, (hvis man frygter, at partneren måske vil forlade én), at forsøge ved kritik og nedrakning at nedsætte partnerens oplevelse af hans eller hendes egen ”mate value” så vedkommende ikke tror, at andre vil have ham eller hende.

En amerikansk forskergruppe har på denne baggrund opstillet en hypotese: De ægtefæller, der oplever deres partner som havende højere ”mate value”, end dem selv, vil ofte udvise mere partner-bindingsadfærd og netop ofte i form af forsøg på at reducere partnerens egen oplevede ”mate value” via kritik og nedrakning.

For at teste denne hypotese bad forskerne 158 gifte kvinder i 25-30-årsalderen om at udfylde to spørgeskemaer. Det ene handlede om kvindernes oplevelse af deres egen og ægtefællens ”mate value”. Man benyttede selvfølgelig ikke dette fagudtryk, men spurgte på forskellige måder om, hvordan kvinden på en række områder oplevede, at hun selv og æg-

tefællen i almindelighed var attraktive og egnede som ægtefæller. Ud fra denne spørgeskemabesvarelse beregnede man så et tal for kvindens oplevede "mate value" af hende selv og hendes ægtefælle.

Det andet spørgeskema handlede om fire former for negativ "mate retention behaviour" (partner-bindingsadfærd). Kvinderne skulle svare på, hvor ofte deres mand udviste en af følgende fire adfærdsformer: 1) At kritisere hendes udseende. 2) At kritisere hendes forstand. 3) At kritisere hendes personlighed. 4) At bebrejde hende for at (forsøge at) være ham utro.

Det viste sig ganske som forudsagt, at de kvinder, der oplevede deres egen "mate value" som højere end mandens, også langt oftere end andre kvinder blev udsat for kritik eller nedrakning af deres udseende, forstand eller personlighed, ligesom de oftere blev beskyldt for tilbøjelighed til utroskab.

For så vidt forskerne har ret i, at denne hyppige ægtefællekritik fra mænd med (formodentlig) lavere "mate value" end konens kan ses som en form for instinktiv partner-bindingsadfærd, kan man som forskerne anfører, nok antage, at denne "instinktive adfærd" ofte vil give alvorligt bagslag i vore dage. Det er vel de færreste kvinder, der nu om dage vil finde sig i hyppig nedrakning, og dermed kan mandens – muligvis instinktive – partner-bindingsadfærd let få den modsatte konsekvens, altså at kvinden netop forlader parforholdet.

tn

Kilde: Miner, E.J., Schackelford, T.K. & Starratt, V.G. (2009). Mate value of romantic partners predicts men's partner-directed verbal insults. *Personality and Individual Differences*, 26. 135-139.